

Nr 10

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande virkesmätning.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 303 i första kammaren av herr *Mattsson m. fl.* och nr 399 i andra kammaren av herr *Stiernstedt m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes »att riksdagen måtte besluta; 1) en ändring av lagen om virkesmätning av den 20 juni 1947 så tillvida att angivna föreskrifter i lagens § 1 om föreskrift att utföra kvalitetsmätning helt bortfaller och att sådan mätning skall utföras enligt skogsstyrelsens bestämmelser i de fall icke annat överenskommits mellan parterna, 2) att vissa andra paragrafer ändras så tillvida att om köpare, säljare eller arbetstagare önskar få visst virkesparti kontrollerat genom auktoriserad mätning, skall framställning härom ske till av Skogsstyrelsen auktoriserad och av marknadsparterna bildad sammanslutning för mätningsfrågornas behandling».

Beträffande motionernas fullständiga innehåll får utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas nedan, hänvisa till motionen II:399.

Gällande bestämmelser

De grundläggande bestämmelserna om virkesmätning finnes meddelade i *lagen den 20 juni 1947 om virkesmätning*.

I 1—4 §§ i denna lag stadgas huvudsakligen följande.

Konungen äger då särskilda skäl är därtill förordna, att inom riket eller viss del därav mätning av virke skall, där mätningen är avsedd att ligga till grund för bestämmande av vederlag för virket eller där den som driver verksamhet för förädling av virke låtit på grund av avverkningsrätt avverka virket för att använda detta i nämnda verksamhet, utföras i enlighet med föreskrifter som meddelas av Konungen eller skogsstyrelsen. Om förhållandena därtill föranleder må Konungen tillika förordna, att sådan mätning skall ombesörjas av virkesmätare, som av Konungen eller skogsstyrelse erhållit tillstånd (auktorisation), eller ock av virkesmätningsnämnd, bestående av ordförande samt fyra eller sex andra ledamöter, av vilka hälften skall företräda virkesäljar- och hälften virkesköparintressen. Finnes visst slag av virke böra undantagas från förordnande eller påkallas eljest av förhållandena inskränkningar, skall därav föranledda begränsningen i förordnandet göras. Har förordnande blivit meddelat, skall där så påfordras även annan mätning av virke än sådan som omfattas av förordnandet verkställas såsom auktoriserad mätning.

Undantag från meddelat förordnande må för särskilt fall medgivas av skogsstyrelsen.

Med mätning av virke förstås i lagen *dels* bestämmande genom räkning och mätning av virkets stycketal och dimensioner eller, där virket mätes i travat mått, av antalet och dimensionerna av de staplar, travar eller vältor vari virket upplagts, *dels ock* bedömande om och i vad mån virket är behäftat med fel samt vilken hänsyn därtill skall tagas, ävensom av virkets beskaffenhet i övrigt.

Auktorisation som virkesmätare må meddelas endast virkesmätningsförening eller annan sammanslutning med liknande syfte vars stadgar innehåller föreskrift om att virkessäljar- och virkesköparintressen skall vara lika företrädde inom sammanslutningens styrelse, att sammanslutningens mätningspersonal skall antagas av styrelsen samt att hos sammanslutningen skall finnas en kontrollnämnd, vars sammansättning närmare anges i lagen, med uppgift att pröva klagan över auktoriserad mätning.

Auktorisation kan begränsas att avse visst område eller på annat sätt inskränkas. Auktorisation må när som helst återkallas.

Enligt 5 § i lagen skall auktoriserad mätning utföras av mätningspersonal som är anställd hos den, som ombesörjer mätningen, eller ock av denne förordnats att utföra sådan mätning. Innan någon verkställer auktoriserad mätning, skall han avge skriftlig försäkran att efter bästa förstånd och samvete med oväld och redlighet utföra anförtrodda uppdrag angående dylik mätning samt att icke för obehörig yppa förhållanden som avse mätningen.

I övrigt innehåller lagen bl. a. följande bestämmelser.

Skriftlig handling (mätbesked) skall upprättas över vad som förekommit vid auktoriserad mätning (6 §). — Uppsikt över mätning, varom stadgas i lagen, utövas av skogsstyrelsen (9 §). — Åsidosätter någon vad på honom ankommer till fullgörande av mätningsregel, som meddelats med stöd av denna lag, eller ombesörjer någon sådan i lagen avsedd mätning som han icke är berättigad verkställa eller visar någon vårdslöshet eller försumelse vid utförande av mätning enligt lagen, straffas vederbörande med dagsböter (10 §).

Enligt 11 § meddelas närmare föreskrifter angående tillämpningen av lagen om virkesmätning av Konungen eller efter Konungens bestämmande av skogsstyrelsen. Med stöd av detta lagrum har Kungl. Maj:t utfärdat *kungörelsen den 20 juni 1947 med förordnande jämlikt lagen den 20 juni 1947 om virkesmätning, m. m.*

Enligt 2 § i kungörelsen skall mätning av sådant virke, som bestämmelserna i kungörelsen avser och som närmare anges i kungörelsens första paragraf, utföras i enlighet med av skogsstyrelsen meddelade föreskrifter *dels* där mätningen är avsedd att ligga till grund för bestämmande av vederlag för virket, *dels* där den som driver verksamhet för förädling av virke

låtit på grund av avverkningsrätt avverka virket för att använda detta i nämnda verksamhet samt mätning erfordras för bestämmande av avverknings- eller transportkostnad eller därmed jämförlig kostnad. Finnes så påkallat, må skilda föreskrifter utfärdas för olika delar av riket.

Mätning, som avses i nyssnämnda paragraf, skall, enligt 3 § i kungörelsen, där så påfordras av den vars rätt beröres av mätningen, ombesörjas av virkesmätare, som av Kungl. Maj:t erhållit auktorisation jämfikt lagen om virkesmätning.

I övrigt finnes i kungörelsen utfärdade bl. a. bestämmelser om kostnader i anledning av auktoriserad mätning (4 §), ävensom en bestämmelse därom att närmare föreskrifter angående tillämpningen av lagen om virkesmätning meddelas av skogsstyrelsen, som även äger meddela undantag från de ovan redovisade bestämmelserna i kungörelsens andra och tredje paragraf (7 §).

Frågans tidigare behandling

I proposition nr 95 år 1947 förelade Kungl. Maj:t riksdagen förslag till lag om virkesmätning. Föredragande departementschefen anförde i propositionen bl. a. följande.

Ur olika synpunkter är det av stor vikt att ordning och reda härskar på virkesmätningens område. Att mätningen av virke sker på ett tillförlitligt och lämpligt sätt är av betydelse i första hand för dem, som säljer och köper virke. Eftersom gottgörelsen åt de arbetare, som sysslar med virkets avverkning i skogen och med dess transport därifrån, i stor utsträckning grundas på mätning av det virke, med vilket de tager befattning, är även arbetarna beroende av det sätt, varpå mätningen sker. Jämväl för det allmänna är uppenbarligen i skilda hänseenden en tillfredsställande och väl organiserad virkesmätning av synnerligt intresse.

Tidigare har inom vårt land avsevärda missförhållanden förelegat på virkesmätningens område. Dessa missförhållanden har i ganska betydande utsträckning kunnat avhjälpas med stöd av den lagstiftning rörande mätning av virke, som under senare tid genomförts. Sålunda har tillkomsten av 1935 års lag om virkesmätning medverkat till att upphäva den beroende ställning, virkessäljarna dessförinnan intog i förhållande till köparna av virke; och genom de regler, som innefattas i 1943 års lag om mätning av ved och annat virke, har bl. a. en länge eftersträvad enhetlighet i fråga om mätningsreglerna befrämjats. Det torde dock icke kunna förnekas att åtskilliga brister med avseende å virkesmätningen alltjämt är för handen. Så är fallet särskilt inom de södra delarna av riket, där lagstiftningen endast hunnit verka en kortare tid, men även vad angår vissa trakter av mellersta och norra Sverige synes anmärkningar kunna riktas mot mätningförfarandet.

Såsom framgår av vad jag tidigare anfört upphör 1943 års lag inom kort att gälla. Att i fortsättningen lämna virkesmätningförfarandet helt oreglerat synes knappast kunna ifrågakomma; önskvärda förbättringar på förevarande område torde nämligen, framför allt med hänsyn till de olika intressen som här gör sig gällande, icke kunna åstadkommas utan stöd av lagstiftningen. Det torde snarare kunna befaras att, därest lagstiftningen i fråga om virkesmätning upphörde, de hittills vunna framstegen skulle gå förlorade och de tidigare olägenheterna ånyo vinna insteg eller ock andra dylika

framträda. I betraktande härav finner jag påkallat att frågan om fortsatt lagstiftning rörande virkesmätning nu upptages till övervägande. Det framstår härvid helt naturligt såsom önskvärt att på hithörande område erhålla en för hela riket gemensam lagstiftning av mera permanent karaktär. Enligt min mening synes man böra bygga vidare på den grund, som lagts genom 1943 års lag. Erfarenheterna av denna lag har i stort sett varit goda, och lagen har givit möjligheter till ett smidigt beaktande av de skilda förhållandena inom ifrågavarande verksamhet. Vissa jämkningar synes emellertid påkallade i lagstiftningen med hänsyn till de vunna erfarenheterna.

Departementschefen framlägger därefter de närmare motiven för sitt ställningstagande och berör därvid bl. a. frågan om mätningen såsom innefattande ej endast ett bestämmande av virkets kvantitet utan även ett bedömande av dess kvalitet. Vid en strävan att åvägabringa enhetlighet beträffande föreskrifterna om mätning är enligt departementschefen denna mätningens karaktär av betydelse. Sålunda synes, fortsätter departementschefen, den eftertraktade enhetligheten med avsevärt större lätthet kunna främjas i fråga om den kvantitativa mätningen än beträffande den kvalitativa, varför på sistnämnda område särskild försiktighet bör iakttas.

Andra lagutskottet hemställde i sitt utlåtande nr 34 år 1947 om godkännande av förslaget med viss ändring av de föreslagna straffbestämmelserna. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen, varefter, sedan lagrådet ånyo yttrat sig, lag utfärdades i ämnet den 20 juni 1947.

1955 års skogsvårdsutredning avgav i april 1956 en promemoria rörande tillsynen över virkesmätningens verksamheten. Utredningen konstaterade beträffande *virkesmätningstagstiftningen* att denna syntes ha både säljarnas, köparnas och arbetstagarnas fulla förtroende. Då ej heller från det allmänna synpunkt några skäl till principiella ändringar i virkesmätningens lagstiftning hade framkommit under utredningsarbetets gång, fann utredningen ej skäl föreligga att frångå virkesmätningstagstiftningens principer. Utredningen föreslog att *tillsynen över mätningens verksamheten* och den därmed naturligt sammanhängande upplysnings- och undervisningsverksamheten om virkesmätning och virkesvård alltjämt skulle omhändersas av skogsstyrelsen.

I 1957 års statsverksproposition behandlades skogsvårdsutredningens förevarande förslag. Departementschefen anförde därvid att han icke var beredd att då till prövning uppta förslaget om inordnande i skogsstyrelsens organisation av den inom styrelsen fristående s. k. virkesmätningens avdelningen.

I sitt i ämnet avgivna, av riksdagen godkända *utlåtande nr 1 år 1957* uttalade *jordbruksutskottet* följande:

I likhet med departementschefen finner utskottet, att slutlig ställning ej nu bör tagas till frågan om den lämpligaste organisationen av virkesmätningens verksamheten. Övertygande skäl synes nämligen tala för att bland annat resultatet av 1955 års skogsvårdsutrednings fortsatta arbete, vilket berör skogsstyrelsens organisation, först bör avvaktas. Något som enligt utskottets mening i detta fall bör ytterligare prövas är behövligheten av en statlig tillsyn av lagstiftningens tillämpning. Liksom i andra fall där lagstift-

ning reglerar rättsförhållandet mellan enskilda kan ifrågasättas, om ej kontrollen i tillräcklig grad kommer att ombesörjas av parterna själva. I så fall kunde styrelsens verksamhet inom virkesmätningens område begränsas till utarbetande av allmänna mätningföreskrifter och i viss utsträckning upplysning och undervisning.

Skogsvårdsutredningen avgav år 1958 sitt slutbetänkande (SOU 1958:30), i vilket frågan om organisationen av virkesmätningens verksamhet likväl icke upptogs till behandling.

I beslut den 21 oktober 1960 uppdrog Kungl. Maj:t åt skogsstyrelsen att — med utgångspunkt från vad i ovan berörda utskottsutlåtande anförts — verkställa översyn av gällande bestämmelser och organisation inom virkesmätningens område. Enligt årets statsverksproposition (bil. 11, sid. 192) beräknas utredningen bli slutförd innevarande höst.

Utskottet

Enligt virkesmätninglagen, som har karaktär av fullmaktslag, äger Koningen då särskilda skäl är därtill förordna att mätning av virke i vissa fall skall utföras enligt av Koningen eller skogsstyrelsen utfärdade föreskrifter. Mätning av virke omfattar enligt lagen såväl bestämmande av virkets kvantitet som ett bedömande av dess kvalitet. Vidare kan bl. a. förordnas att mätning skall utföras av auktoriserad mätare eller av statlig virkesmätningnämnd. Förordnande enligt virkesmätninglagen har meddelats genom en i anslutning till lagens ikraftträdande utfärdad kungörelse. Jämlikt denna kungörelse skall mätning, som avses skola ligga till grund för bestämmande av vederlag för virke, ske enligt föreskrifter utfärdade av skogsstyrelsen. Detsamma gäller virke från avverkningsrätter avverkade i köparens regi avsett att användas i egen verksamhet för förädling av virke, därest mätning erfordras för bestämmande av avverknings- eller transportkostnad eller därmed jämförlig kostnad. Förordnandet omfattar alla sortiment av någon betydelse. Skogsstyrelsen, som genom kungörelsen bemyndigats att meddela närmare föreskrifter angående tillämpningen av virkesmätninglagen, har jämväl tillägit rätt att medge undantag från i kungörelsen intagna bestämmelser om att mätning skall utföras enligt utfärdade föreskrifter och att part äger påfordra auktoriserad mätning.

I motionerna framhålles att skogsbruket under senare år fått vidkännas avsevärda höjningar av kostnaderna för virkets utdrivning, vilket framkallat ett starkt behov av rationalisering på detta område. Det har enligt motionärerna kunnat konstateras att rationaliseringssträvandena i många fall hämmats av de tvingande bestämmelserna om virkesmätning. Stor uppmärksamhet har i sammanhanget ägnats de totala kostnaderna för virkesmätningen, vilka enligt motionärerna ofta visat sig oroande höga. En uppläggning av virket för kvalitetsmätning anses medföra särskilda kostnader och tillika innebära ett icke önskvärt avbrott i transportkedjan. Motionärerna finner att

möjlighet bör öppnas för parterna att efter överenskommelse avvika från bestämmelserna om virkesmätning utan att behöva tillgripa det omständliga dispensförfarandet. I anslutning härtill anföres att skogsstyrelsen visat sig synnerligen restriktiv vid behandlingen av dispensansökningar. I motionerna hemställes att föreskriften om kvalitetsmätning helt skall utgå ur lagen och att sådan mätning skall utföras enligt skogsstyrelsens bestämmelser i de fall annat ej överenskommit mellan parterna. Vidare yrkas sådan författningsändring att, om köpare, säljare eller arbetstagare önskar få visst virkesparti kontrollerat genom auktoriserad mätning, framställning härom skall kunna göras hos en av skogsstyrelsen auktoriserad och av marknadsparterna bildad sammanslutning för behandling av mätningsfrågor.

Av vad i ärendet förekommit framgår att kostnaderna för det lagstadgade virkesmätningsförfarandet och för arbetet i samband därmed är en faktor av ej oväsentlig betydelse för skogsbruket. Motionärernas syfte att nedbringa dessa kostnader är med hänsyn bl. a. till den allmänna kostnadsutvecklingen inom skogsbruket således förtjänt av beaktande. Utskottet finner det angeläget att alla åtgärder vidtages, vilka utan att andra berättigade intressen åsidosättes kan främja en sådan kostnadsminskning.

Vad motionärerna i detta hänseende föreslagit är emellertid enligt utskottets mening ej invändningsfritt. Såsom framhållits vid lagens tillkomst år 1947 är det från olika synpunkter av vikt att ordning och reda härskar på virkesmätningens område. Att mätning av virke sker på ett tillförlitligt och lämpligt sätt är sålunda av betydelse såväl för dem som säljer och köper virke liksom för de personer, som sysslar med virkets avverkning och utdrivning. Jämväl för det allmänna är en tillfredsställande och väl organiserad virkesmätning av synnerligt intresse. Vad särskilt angår frågan, huruvida en reglering av virkesmätningsförfarandet är erforderlig, må till en början erinras om att bestämmelserna i ämnet ursprungligen tillkommit för att afhjälpa vissa missförhållanden. Ehuru detta syfte i betydande utsträckning förmenades ha uppnåtts genom tidigare lagstiftning, bedömdes vidare år 1947 önskvärda förbättringar icke kunna åstadkommas utan stöd av lag, framför allt med hänsyn till de olika intressen som gör sig gällande på området. Det ansågs snarare kunna befaras att, om lagstiftningen upphörde, de dittills vunna framstegen skulle gå förlorade och de tidigare olägenheter na ånyo vinna insteg. Även med beaktande av de ändrade förhållanden som sedermera inträtt, kan de vid nuvarande lagstiftnings tillkomst sålunda framförda synpunkterna i dagens läge icke fränkännas berättigande. Det är därför enligt utskottets mening uppenbart att regleringen icke omedelbart kan avskaffas eller göras fakultativ i den omfattning som föreslagits i motionerna. Hittills vunna erfarenheter synes dock ge vid handen att en bearbetning av reglerna bör kunna övervägas, så att regleringen genom en smidigare tillämpning eller ändrad utformning bättre anpassas till rådande förhållanden. Emellertid har åt skogsstyrelsen uppdragits att överse gällande bestäm-

melser och organisation på virkesmätningens område, vilket uppdrag beräknas vara slutfört under hösten 1964. Det torde kunna förutsättas att uppkommande spörsmål, bl. a. genom hörande av de av frågan närmast berörda organisationerna, erhåller en allsidig belysning och att jämväl de av motionärerna berörda frågorna kommer under bedömande. Huruvida eventuellt erforderliga ändringar i nu gällande bestämmelser kan åvägbringas inom ramen för den nu gällande lagstiftningen eller om lagändring blir påkallad, torde då även bli föremål för övervägande.

Vid angivna förhållanden bör någon omedelbar ändring av lagen icke beslutas, och då de av motionärerna aktualiserade frågorna i övrigt bör bedömas mot bakgrund av den inom kort föreliggande utredningen, synes någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna ej erfordras.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I:303 och II:399, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1964

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson*, Lindahl, Göran Karlsson, Ebbe Ohlsson, Svante Kristiansson, Knut Johansson*, Jonasson och Åkesson;
från a n d r a kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, Wachtmeister, fru Torbrink, herrar Grebäck, Hamrin i Kalmar, Sundelin och Tobé.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.